

KARJALAISTEN SUKUNIMET

DENIS KUZMIN

Aluksi

Karjalankielinen sukunimistö¹ on katoamassa Venäjällä. Sukunimistön asteittainen katoaminen on yhteydessä sekä kielen sisäisiin että ulkoisiin tekijöihin. Tärkeä tekijä tässä suhteessa on karjalankielisen nimisysteemin epävirallisuus. Kansanomaiset nimet (sukunimet², etunimet, lisänimet) esiintyvät vain harvoin virallisissa venäjänkielisissä asiakirjoissa ja nimorekistereissä. Toisena syynä on karjalaisen asuma-alueen perinteisen asutussysteemin

¹ Artikkelin aineistona ovat pääasiassa kirjoittajan omat kenttätyö- ja sukututkimusaineistot, jotka koskevat tässä artikkelissa pääpiirteissään Vienan Karjalaa eli nykyisen Karjalan tasavallan pohjoisosaa.

² Artikkelin keskeisinä käsitteinä ovat *suvun nimi* ja *virallinen sukunimi*. *Suvun nimi* (karj. *algunimi*, *heimonnimi*) on karjalankielinen kansanomaisen periytyvä lisänimi, joka viittaa sukuun, ja verrattuna virallisiin passin mukaisiin venäjänkielisiin sukunimiin se toimii kyläyhteisön keskuudessa epävirallisessa asemassa. Monessa tapauksessa epävirallinen karjalankielinen suvun nimi vastaa kantajan virallista sukunimeä, vaikka eräissä tapauksissa kyseessä voi olla mm. käännössukunimiä, vrt. *Korčči* – *Корчиев*, *Tuhkani* – *Тухкин*, *Marttinaini* – *Мартынов*, *Tervani* – *Смоленников*, *Leskini* – *Вдовин*. On myös tietty määrä tapauksia, joissa suvussa voi olla sekä vanhempi kansanomaisen suvun nimi että uudempi patronyymiin pohjautuva suvun nimi, esim. *Herrani* – *Miinani* – *Минин*. Sitä paitsi karjalaisväestöllä on myös monesti sellaisia virallisia venäjänkielisiä sukunimiä, jotka eivät ole vastineita kansanomaisille suvun nimille, vrt. *Kabroini* – *Васильев*, *Prussakka* – *Яковлев*, *Rokkani* – *Трофимов*, *Miihkalini* – *Иванов* jne. Näissä tapauksissa epävirallisten suvun nimien pohjana voi olla esim. suvun esi-isän etunimi tai henkilökohtainen korkonimi, josta ajan mittaan on syntynyt tiettyssä yhteisössä toimiva periytyvä epävirallinen karjalankielinen sukunimi, josta syystä tai toisesta sukunimien käyttöönoton aikana ei tullut virallista sukunimeä. On myös mainittava, että tämän artikkelin aihepiirin raameissa kansanomaisen suvun nimi ja epävirallinen karjalankielinen sukunimi ovat yksi ja sama käsite.

asteittainen hajoaminen ja tähän kehitykseen liittyvä karjalan kielin käytön merkittävä supistuminen. Suurin osa karjalankielisistä henkilönnimistä, mm. sukunimistä on jo jäänyt pois jokapäiväisestä käytöstä.

Tutkimuksia, jotka valaisisivat karjalaisen sukunimisysteemin muodostumisprosessia ja kehitystä kokonaisuudessaan ei ole toistaiseksi ilmestynyt Venäjällä. Erillisiä havaintoja ja huomautuksia karjalankielisistä sukunimistä on esitetty mm. Aukusti Niemien, Lauri Pääkkösen, Viljo Nissilän, Matti Pöllän, Pertti Virtarannan, Olga Karlovan sekä Denis Kuzminin tutkimuksissa. Tietoja voi löytää myös karjalaista kulttuurielämää ja sukuhistoriaa valaisevista aikakauskirjoista, kuten *Karjalan heimo*³, *Toukomies*, *Wiena-Aunus*, *Repolainen*, *Oma Suojärvi*, *Punalippu (Carelia)* sekä sukututkijoiden⁴ tutkimuksista. Ainoa akateeminen tutkimus karjalaisesta sukunimistöistä ilmestyi vasta vuonna 2017, jolloin Outi Patronen väitteli aiheesta Rajakarjalaisen sukunimistön kehittyminen osana Suomen karjalankielisen ortodoksisvähemmistön suomalaistumista 1818–1925. Tämä tutkimus koskee kuitenkin Suomen Raja-Karjalaa eikä nykyistä Karjalan tasavaltaa. Karjalaista sukunimiainesta voi löytää myös erilaisista historiallisista asiakirjoista (mm. valvontakirjoista, henkikirjoista, metrikkirjoista jne.), mutta ongelmana on se, että suurin osa asiakirjatiedoista on venäjän kielellä ja siten läheskään jokaisen sukunimen karjalankielistä muotoa ei voida rekonstruoida.

Karjalankielisiä suvun nimiä ja karjalaisten virallisia venäjänkielisiä sukunimiä koskevia tietoja ja selityksiä esiintyy vain sporadisesti 1800- ja 1900-luvun alun muistiinpanoissa ja tutkimuksissa, joita ovat tehneet ennen kaikkea suomalaiset kansanrunouden kerääjät ja kansatieteilijät. Silloisten tiedemiesten suhtautumista sukunimiin luonnehtii suomalaisen tutkijan L.V. Pääkkösen

³ Karjalan Sivistysseuran oman lehden nimi *Karjalan Heimo* vakiintui vuodesta 1945, mutta ennen sitä se ilmestyi nimillä *Toukomies* ja *Wiena-Aunus*. *Repolainen* on Repola-seuran lehti, *Oma Suojärvi* on Suojärven Pitäjaseuran lehti ja *Punalippu (Carelia)* on Neuvosto-Karjalan (Karjalan tasavallan) kulttuurijulkaisu.

⁴ Kiitän sukututkijakollegojani Sari Karjalaista, Ritva Rajander-Juustia ja Sami Kalliota vastauksista kysymyksiini, huomautuksista ja heidän sukututkimuslöydöistään.

vuonna 1898 ilmestynyt kirjoitus. Tutkimuksen loppusanoissa hän kirjoitti: ”... karsin sukunimi-luettelosta lähes puolet, s.o. venäläiset nimet pois, kun niillä en luule arvoa olevan” (Pääkkönen 1898: 246). Vastaavanlainen käytäntö jatkui usein myös 1900-luvulla. Tämä koskee mm. akateemikko Pertti Virtarantaa, joka oli karjalaisen kansanelämän ja kansanperinteen suurimpia kerääjiä. Esimerkiksi taulukossa 1 on esillä muutama talonnimi hänen laatimastaan Vuokkiniemen taloluettelosta 1900-luvun alkupuoliskolta (Virtaranta 1978: 73–74). Siitä puuttuvat sekä viralliset venäjänkieliset sukunimet että niiden karjalankieliset nimivariantit, vaikka mukana on 130 karjalankielistä kansanomaista talonniemeä:

Taulukko 1. Vuokkiniemen kansanomaiset talonnimet ja niiden isännät.

Virtarannan luettelo	Isäntä nykytietojen perusteella
Krantintalo	Rettijev Grigorij / Ryötti(ni) ⁵
Liepan Olekseintalo	Kirillov ⁶ Aleksei / Lieppa
Tuavitaisen Huotintalo	Remšujev Feodor / Remšu(ni)
Korpin Puavilantalo	Garmujev Pavel / Harmuani
Tröppiläntalo	Lipkin Ignat / Lipponi
Levasentalo	Lipkin Ivan / Lipponi
Liušun Jyrintalo	Lipkin Georgij / Lipponi

⁵ Karjalan kielessä -ne/-ni-pääte on suomen kielen -nen-johtimen vastine. -ne/-ni-loppuiset sukunimet ovat hyvin tavallisia karjalankielisessä sukunimistöissä.

⁶ Vuokkiniemen *Lipkinit/Lipposet* ja *Kirillovit/Liepat* ovat yksi ja sama suku. Olettaisin, että molemman suvun alkuperäinen suvun nimi oli juuri *Lieppa*, koska sukunimi *Lipposen* takana piileskelee sukujen yhteisen esi-isän nimi *Filipp* (ven. *Липка*) → *Липкин* → *Lipponi* (ks. alempana). Samalla *Lieppa* esiintyy sukunimenä myös Suomessa.

Mikkolan Miihkalintalo	Denisov Mihail / Tenesseini
Kurtantalo	Titov Georgij / *Kurtta
Skottilan Timontalo	Mäkelä Timofej / Mäkälä(ini)
Räčyn Ontreintalo	Vazarajev Andreij / Va- sara(ini)
Kelosen Huotintalo	Lipkin Feodor / Lipponi

Taulukosta voidaan nähdä, että kansanomaiset talojen nimet eivät aina kerro talon omistajan etunimestä keruuajana tai hänen virallisesta sukunimestään. Samalla ne viittaavat tavallisesti patronymisiin nimityksiin tai talonisäntien liikanimiin, joista osa voi olla myös periytyviä. Monella isännällä Karjalassa oli jo 1800-luvulla virallinen sukunimi, jolla oli puolestaan karjalankielinen nimimuotonsa, vrt. ven. Rettijev – karj. Ryötti(ni), Remšujev – Remšu(ni), Garmujev – Harmuani, Lipkin – Lipponi – *Lieppa, Mäkeläjev – Mäkälä(ini)/Mäkelä, Vazarajev – Vasara(ini), Gagarin – Kagara, Denisov – Tenesseini, Timofejev – Timoni, Larionov – Larini, Gavrilov – Kauroni, Gurjev – Huureini, Savin – Suavani jne.

Sukunimet kautta vuosisatojen

Venäjällä asuva nykykarjalainen ei paljon eroa venäläisestä virallisen sukunimistön suhteen. Valtaosa karjalaisten virallisista sukunimistä on juuri -ov, -ev ja -in –loppuisia. Ne ovat venäläiselle sukunimistölle ominaisia antroponymijohtimia (Karlova 2016: 144)⁷, vrt. *Dobrinin* (← Dobryn’a/Hyvö), *Kuzmin* (← Kuz’ma), *Loškin* (← Loška), *Akimov* (← Akim), *Makarov* (← Makar), *Jugarov* (← Jukara), *Grigorjev* (← Grigorij), *Timofejev* (← Tomofei), *Langujev* (← Lankoi).

⁷ Olga Karlovan tutkimuksesta löytyy runsaasti tietoa karjalaisten oma-peräisistä sukunimistä, jotka tässä artikkelissa mainitaan vain ohimennen.

Nykyinen karjalainen sukunimisysteemi on monivuosisataisen prosessin tulos. Karjalankielisten sukunimien alkuperä on varsin moninainen. Niiden pohjana on mm. esikristillisiä omakielisiä yksilönimiä, saamelaisten esikristillisiä nimiä, venäläisiä esikristillisiä nimiä, kristillisperäisiä etunimiä, liikanimiä, paikanimiä, ammattinimiä ja kansallisuuksien tai etnisten ryhmien nimiä (etnonymiejä). Sukunimistö on näin ollen karjalaisten historian ja kulttuurin tärkeä lähdeaineisto. Aivan samoin kuin itäisessä Suomessa karjalaisten asuma-alueilla oli Venäjän Karjalassa viimeistään uuden ajan alussa, mutta osittain mahdollisesti jo keskiajan lopussa vakiintunut periytyvien suvun nimien systeemi⁸, joka ajan mittaan on muuttunut nykyiseksi sukunimisysteemiksi. Tätä on vaikea todistaa 1400- ja 1500-luvun asiakirjojen puutteen takia, mutta alla olevassa taulukossa on mukana talonpoikien sukunimiä, jotka ovat olleet käytössä samassa kylässä tai kunnassa jo yli 350 vuotta⁹ (ДКРП 1678: 97–154 об.).

Mielestäni tällaiset tiedot antavat olettaa, että yllä olevien sukunimien ikä on todennäköisesti asiakirjaesiintymiä vanhempi. Samasta seikasta voi kieliä vastaavanlaisten sukunimien olemassaolo itäisessä Suomessa: vrt. *Harmainen, Herranen, Karhunen, Luukkonen, Malinen, Rahunen, Sallinen, Vatanen* (Sukunimet 2000) jne.

⁸ vrt. Korelan kihlakunnan keskiaikainen karjalainen sukuylimystö eli Karjalan lasten viisi mahtisukua: *Roukkulan suku, Kuurolan suku, Valtolan suku, Viimolan suku ja Tiurolan suku* (Kirkinen: 1988: 93–94), joista kuuluisin oli ensimmäiseksi mainittu (ven. *Rokul'skij rod*). Tämän edustajat olivat mm. *Vasel' Kokui Rokol'skogo roda* (1448–1458) (ГВНП: 291-292), *Ždan Rokul'skij* (Korela-kaupunki) (1568) (ИК I: 55), *Griša Ivanov syn Rokulin* (1570-luku) (Чернякова 1998: 18), *Miron Rokul'skij* (Vatjan viidennes) (1605) (Селин 2003: 322).

⁹ On olemassa myös esimerkkejä saman suvun nimen käytöstä vielä kauemmin: mm. Užmanassa nyk. *Pölläkäini – Пельякин*: vuonna 1591 *Ivanko Pel'akin* (МПИК: 324), *Bröššöini – Брещев*: vuonna 1630 *Козьма Брещев* (Копанев 1966: 191), *Paholkov*: vuonna 1630 *Paholkov* (Копанев 1966: 190); Voijärvessä: *Pabuni – Пабуев*: vuonna 1630 *Onisim Pabujev* (Копанев 1966: 191); Vrt. myös Puanajärvessä: *Kuikkani – Kuikin* (1678-1950): vuonna 1597 Puanajärven pogostan Jyskyjärvellä *Stepanko Guikojevin* autio (ИК I: 215) jne.

Тaulukko 2. karjalaiset sukunimet 1600-luvulla ja nykyaikana.

1678	nykyaika
Вадаев	Vatani / Ватанен / Вадаев
Валдуев	Valtoni / Валдоев
Гармуев	Harmuani / Гармуев
Горкоев	Korkkoni / Коркконен
Каргуев	Karhu(ni) / Кархунен / Каргуев
Кибоев	Kiboni / Кибоев
Луккуев	Luukkoni / Лукконен / Луккоев
Маллеев	Malini / Маликин
Мякалев	Mäkäläini / Мякеля
Пекшоев	Pököšyni / Пекшуев
Пеллюев	Pällini / Пяллинен / Пяллиев
Рагуев	Rahuni / Рагуев
Ремшуев	Remšu(ni) / Ремшу / Ремшуев
Тиликов	Tiilikaini / Тиликайнен / Тиликов
Торвиев	Torvini / Торвинен / Торвиев
Тунтоев	Tuntuni / Тунтуев
Шаллеев	Šallini / Саллинен / Шаллиев
Ягаев	Juagani / Ягин
Геруев	Herrani / Минин / Ананьин
Гюреев	Huury / Клементьев
Ленжуев	Lenžo / Кузьмин

1700-luku oli jostain syystä Karjalan monella alueella asiakirjojen näkökulmasta ”sukunimetön”, toisin sanoen suurin osa 1500- ja 1600-luvuilla dokumentoiduista suvun nimistä katosi henki- ja metrikkakirjoista. Ne alkoivat tulla uudelleen käyttöön vasta 1800-luvulla. Samalla Keski- ja Etelä-Karjalassa sukunimet alkoivat käydä ilmi asiakirjoista tasavallan pohjoisiin osiin verrattuna myöhemmin 1800-luvun lopulla.

Samaa ilmiötä kuvaa esimerkki Tverin Karjalasta. Tresnan kylässä eräissä kirkonkirjoissa on muistiinpano, jonka mukaan vuonna 1633 kylään asettui asumaan kolme karjalaisperhettä nimillä *Lukka*, *Bömi* ja *Huttu*. Viimeksi mainittu suvun nimi oli käytössä Tresnassa vielä 1900-luvun puolivälissä, vrt. karj. *Huttulisto* – *Guttijev* (Virtaranta 1986: 58). Tämä tosiasia viittaa selvästi siihen, että oli olemassa sukupolvesta toiseen periytyvien suvun nimien systeemi, joka oli mielestäni laajassa käytössä karjalaisten keskuudessa ainakin 1600-luvun alusta, mutta mitä todennäköisemmin vielä varhaisemmalla aikakaudella.

Tässä yhteydessä on syytä mainita lyhyesti sukunimitilanteesta karjalaisten naapurialueella Vienanmeren rannikolla. Esi-merkkinä on nykyisin täysin venäjänkielinen (aikaisemmin kuitenkin venäläis-karjalainen) kylä Suikujoki (ven. Šujeretskoje). Vuoden 1723 henkikirjoituksessa mainituista suvun nimistä oli käytössä ainakin osa vuosina 1811–1858. Niiden joukossa ovat *Balagurov*, *Baryšev*, *Bogdanov*, *Čirakin*, *Garmojev*, *Gostev*, *Denisov*, *Kivrojev*, *Kuritsin*, *Mironov*, *Mokrušin*, *Po(i)gišev*, *Popov*, *Sergozerov*, *Sorokin*, *Star(i)kov*, *Šabalin*, *Tel'kin ja Uljašev* (КП 1723: 48 ob.–53 ob.; РСШБ 1811: 156–170; РСШБ 1850: 1 ob.–42 ob.; РСШБ 1858: 191–241). On hyvin todennäköistä, että moni näistä nimistä oli käytössä myöhemminkin 1900-luvulla. Valitettavasti asiakirjojen puutteen takia asiaa ei ole mahdollista tutkia toistaiseksi. Osa edellä mainituista nimistä esiintyi kylän asukkailla myös aikaisempina vuosisatoina, vrt. Mihail Ofonasjev *Popov* (1556/57) (АСМ: 137) ja Nečaika Ivanov *Povov* (1597) (ИК I: 218) – suku *Popov*; Ivanka *Šabala* (1598) (ИК I: 240) ja Ignatka *Šabala* (1614) (Иванов 1999: 207), Prokorei *Šabalin* (1663/64) (Иванов 2007: 539) – suku *Šabalin*; Ignatei Mikiforov syn *Zajets* (1556/57) (АСМ: 135), Ignatei *Zajats* (1581) (ПРКСМ: 211) – suku *Zaikov*, Turka *Bardin* (1598) (ИК I: 241), Gavril *Borodin* (1663/64) (Иванов 2007: 540), Sem'on Feofilov *Borodin* (1723: 53), Fedoseiko Ivanov *Žigl'ajev* (1614) (Иванов 1999: 207) – suku *Žigl'ajev* (1858). 1500- ja 1600-luvun asiakirjoista voidaan löytää myös myöhemmässä vaiheessa kylässä asuneiden sukujen kantaisiä: vrt. Aleksandra Vasiljev syn, liikanimi *Bogdanka* (1598) (ИК I: 238) – suku *Bogdanov*; *Padorka* Ignatjev (1597) (ИК I: 216) – suku *Padorin* (1663/64, 1723); Omos

Balagur (1663/64) (ИВАНОВ 2007: 540) – suku *Balagurov*, Sidor
Kižaka (1663/64) (ИВАНОВ 2007: 539) – suku *Kižin* (1811) jne.

Huomattakoon, että esitetyn taulukon 2 alaosan esimerkit viittaavat siihen, että osa 1600-luvun lopussa karjalaisten keskuudessa käytössä olleista omaperäisistä sukunimistä ei nykyään enää esiinny virallisessa käytössä. Ne kuitenkin jatkavat elämänsä kyläyhteisön keskuudessa epävirallisessa asemassa samalla, kun virallisesti niiden kantajilla on jo tavallisia venäläisiä patronyymipohjaisia sukunimiä: esimerkiksi Kiimasjärvessä *Miinani* ← *Minin* ← *Herrani* (asiak. ven. *Gerujev*, 1678) → *Ananjin*; Užmanan kylässä suku *Konžu* – Jakovlev: vrt. v. 1574 Kirila Pavlov syn *Konžujev* (МПИК: 232, 283); suku *Turuni* – Pavlov: vrt. v. 1578 Ortjomko Rodionov syn *Turui* (МПИК: 207, 261); suku *Raho* – Leontjev: vrt. ? v. 1630 Ivaško *Ragoteppojev* (Копанев 1966: 190).

Patronyymipohjaiset sukunimet

Patronyymipohjaiset sukunimet ovat tällä hetkellä laajalle levinneitä koko karjalaisten asuma-alueella ja niillä on tavallisesti myös karjalankielinen muoto. Suurin osa sellaisista sukunimistä on syntynyt jo 1700-luvulla. Ainakin Vienan Karjalassa tällaisten sukunimien pohjana ovat usein 1710- ja 1760-luvun välisenä aikana syntyneiden miesten nimet. Taulukossa 3 on muutama esimerkki Vienan Karjalan keskiosasta.

Patronyymipohjaisten sukunimien taustalla on yleiskarjalainen tapa nimittää ihmistä kyläyhteisössä. Virallisen sukunimen ohella karjalaiskylässä jokaisella on myös perinteinen kansanomainen nimi, joka pohjautuu hänen isänsä (harvemmin äitinsä) tai isoisänsä nimeen, esim. *Arhippaisen Outi* = Jevdokija Arhipantytär, *Petrisen Šimana* = Semjon Pjotrin pojanpoika (Latvajärvi). Näissä ilmaisuihin esi-isään viittaavia nimenosia käytetään tavallisesti genetiivimuotoisina, mutta on myös poikkeuksia, vrt. *Kippo-Huotari* eli Fjodor Kiprianinpoika (Vuonninen). Vastavänlaisiä ei-genetiivisiä muotoja esiintyy silloin tällöin myös kar-

Taulukko 3. Suopassalmen patronyymipohjaiset sukunimet.

suku	esi-isä
Artemjev	Artemij Aleksejev (s. 1705)
Agafonov	Agafon Pavlov (s. 1738)
D’emoni / Dementjev	Dementij Ivanov (s. 1699)
Gauroni /Gavrilov	Gavril Afanasejev (s. 1705)
Hokkini / Fokin	Foka Markov (s. 1703)
Ipattini / Ipatov	Ipat Semjonov (s. 1730)
Ivanov	Ivan Fjodorov (s. 1701)
Jyrgini / Jegorov	Jegor Afanasjev (s. 1717)
Konoini / Konovov	Konon Pavlov (s. 1728)
Larini / Larionov	Larion Dmitrijev (s. 1695)
Luazari / Lazarev	Lazar’ Iljin (s. 1727)
Mikittä / Nikitin	Nikita Pavlov (s. 1706)
Puavilaini / Pavlov	Pavel Panfilov (s. 1695)
Riigoni / Grigorjev	Grigorij Gavrilov (s. 1728)

jalankielisissä suvun nimissä, vrt. *Hikko-Jyrgi* = *Hikkojev* Jegor (Miinoa), *Kyyrö-Jyrki* = *Kirillov* Jegor (Kyyrölä), *Šalli-Mikko* = *Šallijev* Mihail (Kontokki) jne.

Edellä mainittu tapa kutsua henkilöä kyläyhteisössä oli käytössä myös aikaisemmin, mm. 1600- ja 1700-luvulla. Taulukossa 3 esiintyvä suopassalmelainen Konon Pavlov eli Konon Pavelinpoika (s. 1728) esiintyy Suomessa eräissä ruotsinaikaisessa asiakirjassa vuodelta 1755 *Kono Pawilaisena* (*Puavilaisen Kono) (Paajaste 2006: 304). Myöhemmin hänen jälkeläisensä ovat *Konoisia* (vir. Kononoveja) (ДКРП 1678: 97–154 ob.). Nykyisen sukunimen pohjana on juuri Konoin eli Kononin etunimi. Samalla hänen veljensä Luka Pavlovin (s. 1737) sukuhaara jatkoi 1700-luvun puolivälin patronyymisen nimityksen käyttöä ja käyttää nykyäänkin sukunimeä *Pavlov* (karj. *Puavilaini*). Kononin kolmannen veljen Agafon Pavlovin nimi (s. 1738) vakiintui sukunimeen *Agafonov*, jonka karjalankielistä muotoa ei enää onnistuttu tallentamaan.

Taulukossa 3 esiintyvän Ipat Semjonovin nimi (s. 1730) on *Ipattisen* sukunimen pohjana. Samalla itse Ipatti on merkitty v.

1783 ruotsinkielisessä asiakirjassa *Ipatti Mattiseksi* (OMA) ja Matti (ven. Matvei) oli hänen isoisänsä isä, joka oli syntynyt noin vuonna 1637. Tässä tapauksessa patronyyminen suvun nimi *Mattinen*, joka oli käytössä tässä perheessä ainakin kolmen sukupolven ajan 1700-luvun loppuun saakka, ei jostain syystä säilynyt. Nykyään suvussa käytetään sukunimeä *Ipattini* eli virallisesti *Ipatov*.

Käytettävissä olevat Vienan Karjalaa koskevat tiedot 1700-luvulta viittaavat siihen, että nykyiset viralliset patronyymipohjaiset sukunimet alkoivat vakiintua tavallisesti lapsenlasten kohdalla¹⁰. Esimerkiksi jos isoisä oli *Jakov* eli *Juakko*, niin hänen lapsenlapselleen ilmestyi sukunimi *Jakovlev* eli karj. *Juakkoni*.

Samaan aikaan on myös tapauksia, joissa nykyiset patronyymipohjaiset sukunimet ovat paljon varhaisempaa perua. Näidenkin nimien muodostamisessa on kuitenkin käytössä sama periaate. Esimerkiksi Vienan Karjalan Uhtualla 1670-luvulla asunut Mihail Ofanasjev (sn. 1634) (КПІІІІ 1678: 69 ob.) esiintyy asiakirjoissa myös Mihail Tihonovina (КПІІІІ 1707: 528 ob.) ja patronyyminen nimitys Tihanov viittaa Mihailin isoisän nimeen eli Tihoniin (sn. 1582). Tämä Tihon esiintyy vuorostaan asiakirjassa vuodelta 1597 nimellä Tifonka Ivanov (ІІК 1987: 214). Juuri tämä mies on nykyisten Uhtuan Tihanovien esi-isä, sillä toista

¹⁰ On olemassa poikkeuksiakin. Asiakirjoista esim. selviää, että haikolalainen sukunimi *Kuzmin* on tullut viralliseen käyttöön 1800-luvun puolivälissä. Samalla kylää koskevissa 1600-luvun ja 1800-luvun alkupuolen asiapapereissa ei ole mainittu yhtään Kuzma-nimistä asukasta, josta sukunimi olisi voinut saada alkunsa. Muistitieto kuitenkin kertoo, että haikolalaisten Kuzminien sukunimi on ”papin keksimä” ja saatu Sompajärven naapurikylästä. Perimätiedon mukaan nykyisten Kuzminien esi-isät oli merkitty naapurikylän Sompajärven väestöluetteloon, jotta saataisiin lisää maatalousmaata tilanteessa, jossa maanjako saarella oli käynyt mahdottomaksi (Kuzmin 2014: 19). Dokumenteista tiedetään, että vuonna 1747 Haikolasta kotoisin olevan Foma Petrovin poika Aleksei Fomin ja hänen jälkeläisensä oli merkitty Sompajärven rekisteriin (PC 1762: 48), vaikka he mitä todennäköisemmin pysyivät kotikylänsään. On otettava huomioon, että sukunimi *Kuzmin* oli juuri Sompajärvellä. Näyttääkin siltä, että sompajärveläisiksi vv. 1762–1858 kirjatut Haikolan asukkaat ovat voineet todellakin saada virallisen sukunimen, joka oli käytössä naapurikylässä.

Tihonia tässä suvussa ei ole. Artikkelin kirjoittaja itse kuuluu tähän sukuun ja sukulinja vuoteen 1815 on seuraava: Nikon (sn. 1542) - Ivan (sn. 1562) - **Tihon** (sn. 1582) - Afanasij (sn. 1614) - Mihail (sn. 1634) - Stepan (sn. 1658) - Ivan (sn. 1689) - Larion (sn. 1728) - Grigorij (sn. 1754) - Ivan (sn. 1783) - *Maria Ivanova Tihanova* (s. 1815). Täydellinen nimi Mihail Ofonasjev *Tihanov* osoittaa täten, että suvun nimi Tihanov oli käytössä jo 1600-luvun puolivälissä ja on yhä edelleenkin.

Vastaavanlainen tapaus on myös Vienan Karjalan Suolapohjassa, jossa asui 1900-luvulla *Kormilaisen* (vir. *Kornilovin*) suku. Tämän sukunimen pohjana on kristillinen nimi *Kornil* (karj. *Kormila*). Asiakirjojen puutteen takia meillä jälkeläisillä ei ole tois- taiseksi käytössä yhtään dokumenttia, jossa itse Kornil esiintyisi. Silti vuodelta 1723 peräisin olevan asiakirjan mukaan varhaisin tiedossa oleva sukulaisemme on noin vuonna 1633 syntynyt Nikita Kozmin syn *Kornilinyh* (KII 1723: 72 ob.). Tämä tieto viittaa täten siihen, että suvun nimi *Kornilin* (karj. *Kormilaini*) oli käytössä jo 1600-luvun puolivälissä ja tuo Kornil oli Nikita Kozminille ainakin isoisä tai vielä varhaisempi esi-isä, joka oli syntynyt 1500-luvun lopussa.

On mahdollista esittää myös pari samankaltaista esimerkkiä 1600-luvulta¹¹. Vuokkiniemen *Lipposten* (ven. *Lipkinien*) varhaisin tiedossa oleva esi-isä on Ivan Filippov (sn. 1648) (ДКРП 1678: 142 ob.) Tämä tieto osoittaa, että hänen noin vuonna 1628 syntyneen isänsä *Lipon* eli *Filippin* nimi on juuri *Lipkin*-sukunimen pohjana. Toista Filippiä tässä suvussa ei ole. Myös Tunkutjärven eli Kananaisen kylän kantasuvun esi-isän Pjotr *Kononovin* (sn. 1648) (KII 1723: 37 ob.) isännimi viittaa siihen, että hänen isänsä *Kononin* (sn. 1628) nimi on *Kananaisen* sukunimen takana. Voidaan myös olettaa, että molemmat suvun nimet olivat käytössä jo 1600-luvun jälkipuoliskolla.

¹¹ Näyttää siltä, että vastaavanlainen systeemi oli käytössä myös nykyisillä venäläisillä pomorialueilla Vienanmeren rannikolla, vrt. Pongaman *Nikiforovien* kantaisä on *Nikifor Ijevlev Malodyrkin* (s. 1710) (KII 1723: 69 ob.). Virman Ignatjevien varhaisin tiedossa oleva esi-isä puolestaan on *Semjon Ignatjev* (1718-1799) (PC 1811: 317) ja juuri hänen isänsä nimi Ignat (sn. 1698) on nykyisen *Ignatjev*-sukunimen pohjana.

Silloin tällöin asiakirjoissa voidaan havaita patronymipohjaisia sukunimiä kantavien sukujen alkuperäisiä suvun nimiä, jotka syystä tai toisesta jäivät ajan mittaan pois käytöstä. Esimerkiksi Paanajärven pogostan Suopassalmen *Artemjevit* olivat alun perin *Kallivoisia*¹² (vir. **Kallijeveja*), mutta nykyisen *Artemjev*-sukunimen pohjana on noin vuonna 1705 syntyneen Artemij Alekseinojan etunimi. Pitää mainita, että Alekseini ja hänen poikiensa kohdalla henkikirjoituksissa sukunimi **Kallijev* ei esiinny. Vain kerran toisen suopassalmelaisen talon kuvauksessa vuodelta 1782 on mainittu, että 75-vuotias leski Vassa Aleksejeva oli kuolleen suopassalmelaisen *Aleksei (Fjodorov) Kalijevin* (**Kallijev*) (sn. 1672) tytär (PC 1782: 75 ob.). Samaan aikaan Suopassalmesta naapurikylään Jyskyjärvelle muuttaneessa sukuhaarassa sukunimi *Kallijev – Kallivoini* on käytössä nykyäänkin.

Suopassalmen *Fokineilla* eli *Hokkisilla* ja *Ivanoveilla* on yhteinen esi-isä *Fedot Andrejev*, joka oli syntynyt noin vuonna 1641 (KIIIIII 1678: 67 ob.). Molempien suvun kantaisä oli tämän Fedotin pojanpojan poika. Hokkisten kantaisä on Foka Markov (sn. 1730), kun taas Ivanovien on Ivan Fjodorov (sn. 1701) (PC 1745: 910.). Verrattuna Hokkisiin ei keruumatkalla enää onnistunut talentaa *Ivanov*-sukunimen karjalankielistä nimivarianttia. Toisaalta juuri Ivanovien sukuhaarassa esiintyy eräässä venäjänkielisessä asiakirjassa todennäköisesti molempien sukujen omaperäinen suvun nimi *Avrijev* (vrt. *Ivan Ivanov Avrijev*, sn. 1747) (PC 1795: 225 ob.). Valitettavasti se jäi unholaan ja nykyään voidaan vain olettaa, että sen karjalankielinen muoto oli mahdollisesti **Aurini*. Ainakin Suomessa vastaavanlainen sukunimi *Aurinen* on olemassa, mutta valitettavasti toistaiseksi ei ole tietoa siitä, kuinka perinteinen se on.

Silloin tällöin ruotsinkieliset asiakirjat 1700- ja 1800-luvulta antavat tietoa karjalaissukujen alkuperäisistä sukunimistä. Oleskellessaan kauppamatkoilla tuon ajan Ruotsissa eli nykyisessä Suomessa karjalaiset esittäytyivät käyttäen perinteisiä suvun nimiä ja nimityksiä, jotka päättyivät asiakirjoihin, esim. tässä

¹² A. J. Sjögrenin mukaan 1820-luvun alussa Suopassalmessa oli mm. *Kallivolantalo* (Pöllä 1995: 179).

tapauksessa Kuusamon rajatullikamarin arkistossa säilytettäviin dokumentteihin (OMA):

Taulukko 4. karjalaisten kansanomaiset sukunimet Ruotsi-Suomen asiakirjoissa.

Bohdin Kassian 1782, 1783	Haukka Grigori (Rigo) 1783
Huitturi Rodjo 1804, 1805, 1806	Jouhkonen Simon 1783
Karikainen Oudokimo 1778,1783	Karjalainen Miki 1804
Karvonen Ivan 1783	Konkinen Fedor 1778
Koppelo Samuel 1804	Kuivanen Petri 1778
Kynttinen Lefvoska 1804	Larinen Hilpà 1806
Mehtonen Stepan (Paanajärveltä) 1783	Malinen Jöyssei Pehrsson 1793
Mattinen Ipati (Suopassalmelta) 1782, 1783	Möykky Merku 1782
Pakkanen Petri 1783	Poikanen Sira 1805
Valtanen Jakob 1778	Voitteri Ivan 1805

Yhteiskunnalliseen ja sosiaaliseen asemaan viittaavat sukunimet

Karjalaisessa sukunimistöissä heijastuu myös väestön yhteiskunnallinen ja sosiaalinen asema. Tätä ilmaisevat sukunimet ovat saattaneet syntyä eri aikoina. Esimerkkinä voidaan käyttää naisen asemaan viittaavaa sukunimeä Vienan Karjalan Kurenkylässä, jossa asui *Leskini* eli vir. *Vdovitsin*-niminen suku. Tämän sukunimen synty ajoittuu 1700-luvun puoliväliin, mistä todisteena on henkikirjoitus vuodelta 1763. Siitä selviää, että v. 1754 kylään asettui asumaan leski Jelena Vlasova (sn. 1702) poikineen (PC 1762: 45). Täten asiakirja viittaa siihen, että sukunimi *Leskini* on syntynyt juuri leski Jelena Vlasovan mukaan. Myös venäjänkielinen muoto *Vdovitsin* (vrt. ven. *vdovitsa* = naisleski) osoittaa, että nimen taustalla oli nainen, jonka puoliso oli kuollut. Sama sukunimi *Leskini* – *Vdovitsin* esiintyi myös Vienan Karjalan Vitsatäipälän kunnan Prokkol’assa. Osa tämän tyyppisiä sukunimiä voi kuitenkin olla sekä myöhäisempää että varhaisempaa perua. Alla olevassa tapauksessa sukunimi *Leskini* saattoi syntyä ennen

kantajansa muuttoa nykyiseen Karjalaan, vrt. Repolan Kiimanvuaran suku *Leskini* (ven. *Leskijev*) ja suomalainen sukunimi *Leskinen* Savossa, jossa 1540-luvulla oli 39 sukunimiesiintymää (Pirinen 1982: 755).

Naisen asemasta kyläyhteisössä kertoo myös sukunimi *Soldat-taini* (ven. *Soldatkin*) Repolan kunnan Suarenpiässä. Tässä tapauksessa ei toistaiseksi ole tiedossa sukunimen syntyä koskevaa tarkkaa vuosilukua, mutta virallisen venäjänkielisen sukunimen pohjana on ven. sana *soldatka*. Toisin sanoen kyseessä oli nainen, jonka mies oli värvätty tsaarinvallan aikana 25-vuotiseen tai elinikäiseen asepalvelukseen. 25-vuotinen asepalvelus säädettiin lailla vuonna 1762 ja lakkautettiin vuonna 1839.

Seuraava esimerkki on taas Vienan Suopassalmen kylästä, jossa asui *Rivalaini*- (myöh. muoto *Privuala*, vir. *Privalov*¹³) niminen suku. Tämän sukunimen pohjana on venäläinen sana *prival* merkityksessä 'kotivävy eli vävy, joka asettui asumaan morsiamen taloon'. Kyseinen sukunimi on melko vanha, koska suvun varhaisin tiedossa oleva mieslinjainen suora esi-isä *Ivan Fjodorov*¹⁴ (sn. 1663) on mainittu Suopassalmessa jo vuonna 1707 (KIIIIII 1707: 524 ob.). Myöhäisempi esimerkki vastaavan sukunimen olemassaolosta on Keski-Karjalan Pyhäniemen kylästä, johon perimätiedon mukaan paikallisten *Privalovien* (karj. *Privuala*) esi-isä tuli Suomesta (?) 1800-luvulla (HTK). Hänen

¹³ Virallinen sukunimi *Privalov* esiintyy venäjänkielisessä 4. henkikirjoituksessa vuodelta 1782: vrt. *Vasilij Semjonov syn Privalov* (PC 1782: 69), mutta Suomessa on mainittu jo vuonna 1755 hänen isänsä *Simon Privalain* (Paajaste 2006: 304).

¹⁴ Näyttää siltä, että tämä suku oli Suopassalmessa jo vuonna 1678. Tämän vuoden valvontakirjan mukaan Suopassalmessa asui ainoa Ivan Fjodorovin isäksi sopiva mies Fjodor Ivanov ja hänen mahdollinen nuorempi veljensä Aleksei Fjodorov (sn. 1673) (KIIIIII 1678: 69 ob.). Myöhemmissä henkikirjoituksissa (1707, 1720, 1745) Ivanin ja Aleksein perheet esiintyvät aina peräkkäin. Jos oletus on oikea, niin Ivan Fjodorovin alkuperäinen suvun nimi oli *Kallivoini* (*Kallijev*) samoin kuin Aleksein perheessä. Voisin tässä olettaa, että Ivan Fjodorov tuli vaimonsa taloon kotivävynä ja tästä syystä hänen sukuhaarassaan ilmaantui ensin liikanimi (*P*)*rivala/Privuala* ja myöhemmin virallinen sukunimikin *Privalov* (karj. (*P*)*rivalaini, Privuala*).

alkuperäinen sukunimensä oli *Tuhka*. Privuuala-niminen suku asui myös Karjalan eteläosassa Ienimässä (ven. Inema).

Avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen nimi on asiakirjoissa 1700- ja 1800-luvulla tavallisesti *Bogdan* (ven. *Bogdan* ”jumalan antama”). Edellä esitetyn tavan mukaan aviottoman lapsen lapsenlapsi sai vastaavasti sukunimen *Bogdanov*. Karjalaisalueen eri osista on tallennettu tämän virallisen sukunimen muutama nimi-variantti: vrt. *Bogdoi* – *Bogdanov* (Kukšimägi), *Bohutannoi* – *Богданов* (Vuonainen). On myös pari tapausta, joissa juuri karjalankielinen suvun nimi on ilmeisesti virallisen sukunimen pohjana, vrt. *Bohdi* – *Bohdejev* (Potkuselgy) ja *Bohdi* - *Bohdin* (Multijärvi).

On kuitenkin mainittava, että melkoisen osan virallisesti *Bogdanov*-nimisistä tiedetään kantavan karjalankielisessä ympäristössä joitakin muita omakielisiä suvun nimiä, joilla ei ole mitään yhteyttä nimeen *Bogdan*. Esim. Suurimäen kylässä *Bogdanovit* kantavat suvun nimeä *Marpane*, mikä kertonee, että kyläyhteisössä tätä aviotonta lasta eli suvun esi-isää nimitettiin hänen äitinsä¹⁵ nimen mukaan (kar. *Marpa* ”ven. Марфа”), vrt. myös muut vastaavat tapaukset: *Mallune* – *Bogdanov* (Lehto), *Bariga* – *Bogdanov* (Kurgi), *Ahtoni* – *Bogdanov* (Akonlakši), *Kettuni* – *Bogdanov* (Nurmilakši), *Teppini* – *Bogdanov* (Uhtua).

Eräissä tapauksissa sukunimi *Bogdanov* voi ilmeisesti viitata perheisiin, joiden lapset syntyivät ennen tai ilman vanhempiansa

¹⁵ Vastaavanlainen esimerkki tavataan asiakirjoista nykyiseltä venäjänkieliseltä Suikujoelta (ven. Šujeretskoje). Vuoden 1811 henkikirjoituksessa kylässä on mainittu *Agripina Kuzmina Zaikova* ja hänen avioton lapsensa Trofim (PCIIIB 1811: 56 ob.). Vuonna 1850 tällä miehellä ei ole kutsumanimenä Trofim Bogdanov vaan *Trofim Agripinin* (PCIIIB 1850: 2 ob.). Toisin sanoen Trofimin ”isännimi” on hänen äitinsä nimen mukaan, mikä on melko harvinaista. Trofimin poika esiintyy puolestaan henkikirjoituksessa vuodelta 1858 Ivan Trofimov *Agr’akanovina* (suluissa Agripinin) (PCIIIB 1858: 193 ob.). Tuntuu siltä, että kyseessä on saattanut olla karjalankielinen perhe, mihin viittaa sukunimi *Agr’akanov* (← **Ägräkkä*, vrt. esim. karj. *Ägräššie* ”Agrippina”). Näyttää siltä, että Trofimin karjalankielinen kutsumanimi oli **Ägräkän Trohkima* ja että myöhemmin tämä kutsumamuoto on otettu venäjänkielisen sukunimen pohjaksi.

vihkimistä. Esimerkkinä voi olla Vienan Karjalan tunnetuimpia runonlaulajia oleva Martiška *Karjalaini* Lonkan kylästä. Asiakirjoissa hän on Martyn *Bogdanov* (PCBB 1811: 128) ja sekä hänen että hänen veljensä jälkeläiset ovat Karjalassa *Bogdanoveja*. Toisaalta Suomen puoleisista asiakirjoista tiedetään, että Martynin ja hänen veljensä isä oli **Andrei* (ruots. asiak. *Martin Andersson*) (Tuomiokirjat 1837: 170 ob.). Toisin sanoen Martinin isännimi oli tiedossa, mutta siitä huolimatta Venäjän virallisissa henkikirjoituksissa hänen isännimensä oli *Bogdanov*. Kyseessä oli mahdollisesti tapa kytkeä vastaavanlaiset tapaukset olemassa olleeseen käytäntöön nimetä kirkollisen avioliiton ulkopuolella syntyneitä asukkaita. Ei myöskään voi sulkea pois mahdollisuutta, että Ruotsi-Suomesta äskettäin muuttaneita sukuja saatettiin liittää tällä sukunimellä viralliseen venäjänkieliseen sukunimisysteemiin. Esimerkiksi 1800-luvun jälkipuoliskolla Vienan Karjalaan asumaan asettuneesta kuhmolaisesta Matti *Kettusesta* tuli Matvei *Bogdanov* (Nurmilahden kylä). Tiedetään myös, että edellä mainitun Martiška *Karjalaisen* suku muutti Venäjän Karjalaan Suomesta, Kuusamon Huhmarniemeltä 1700-luvulla (Niemi 1921: 1137). Tämä kysymys vaatii kuitenkin jatkotutkimusta.

Etnonyymiin pohjautuvat sukunimet

Sukunimistöissä on myös tapauksia, joissa sukunimen pohjana on etnonymy eli heimonnimi. Sellaisia Karjalassa ovat *Karjalaini*, *Lappalaini*, *Hämäläini*, *Ingerö* (*Ingerčy*) ja Ruotsalainen.

Esimerkiksi suvun nimi *Karjalaini* eli *Karelskij* on ollut käytössä Jyskyjärvellä jo pitkään. Tämän suvun varhaisin tiedossa oleva mieslinjainen esi-isä oli *Senka Ivanov Koreljanin*, joka esiintyy asiakirjassa vuodelta 1597 (IK: 214). Edellä on jo mainittu, että samanniminen suku *Karjalaini* (ven. *Bogdanov*) asui myös Vuokkiniemen Lonkassa, johon suku on muuttanut Kuusamon kunnasta. Muistitiedon mukaan suvun asuinpaikka Suomessa oli Oulujärven Melalahti. Melalahden *Karjalaisten* varhaisin tiedossa oleva esi-isä oli *Jöns Karjalainen*, joka oli syntynyt noin vuonna 1557. Paikallisilta *Karjalaisilta* tallennetun perimätiedon mukaan suku on tullut Melalahteen Venäjän Karjalasta

(Kuzmin 2015: 163–164). Täten voidaan nähdä, että sekä Jyskyjärven että Lonkan Karjalaisilla suvun nimi oli käytössä jo 1500-luvun jälkipuoliskolla.

Karjalassa, erityisesti sen pohjoisosissa, esiintyy myös virallinen sukunimi *Lopinov* (var. *Lopintsov*) ja Etelä-Karjalassa *Lobs-kij*. Näiden karjalankieliset nimimuodot ovat *Lappalainen* ja *Lappi*. Mielestäni Vienan Kemian Lopinovit ovat venäläistyneet mahdollisesti 1700-luvulla, mutta ruotsinkielisistä asiakirjoista tiedetään, että ao. suku oli todennäköisesti karjalankielinen ainakin 1600-luvun lopussa ja *Lopinovien*, myöhemmin *Lopintsovien* karjalankielinen sukunimen muoto oli *Lappalainen*, vrt. vuonna 1678 silloisessa Suomessa mainittu vienankemiläinen kauppias *Mikifahra Lappalainen* (Kokkonen 2002: 367). Vuoden 1723 venäjänkielisessä asiakirjassa esiintyy tämän poika *Fjodor Nikiforov syn Lopintsov* (КП 1723: 58). Ilmeisesti tähän sukuun kuului kauppakirjassa vuodelta 1589 mainittu Kemian volostin asukas *Ivan Kirilov syn Lopinov* (МПИК: 303). Tämä voi olla osoitus suvun nimen olemassaolosta jo 1500-luvun lopussa. Livvinkarjalaisilla alueilla suku asui Sorbolassa: *Lappi* – Pavlov (ent. *Lobs-kij*) ja Vitelessä: *Lappi* – *Lobskoi*. Näyttää siltä, että eteläisessä Karjalassa tämä suvun nimi voi viitata siihen, että sukujen esi-isät olivat kotoisin alun perin Lapin pogostoista eli Keski-Karjalan varsinaiskarjalaiselta murrealueelta.

1600-luvun asiakirjoissa on mainittu muutaman kerran suvun nimi *Ižorin*, vrt. Jevt’uška *Ižorin* (Niinisuari, 1627) (История Карелии 1948: 34), Stenka *Ižorin* (Aunus, 1664) (Суслова, Чернякова 2019: 180) sekä Aleksei *Ižorin* (Aunus, 1600-luvun loppuneljännes) (ОИК 1957: 158). Nykyisessä Karjalassa tämä sukunimi ei enää esiinny, mutta Suomen Raja-Karjalan Salmin Lunkulassa asui ennen jatkosotaa *Ingeröinen* ja Salmin Karkussa *Ingerčä*-niminen suku (Patronen 2017: 242–243). Kotuksen nimiarkistosta löytyy myös perimätieto, jonka mukaan *Ingerön Semoin* suku muutti Lunkulaan Inkeristä (NA). Tässä yhteydessä voi mainita, että Salmin maakirjoissa esiintyy Mantsinsaaren Peltoisista vuonna 1727 *Fedor Ivanov Ingerik* ja vuonna 1753 *Peter Fedorov Ingerik* (Patronen 2017: 242), jotka voivat olla *Ingerö(inen)* ja *Ingerčä*-sukujen esi-isiä.

1600-luvulla Suomen Paltamon pitäjässä Kiannan kylässä asui *Ohvo Melentia*, joka tunnettiin myös nimellä *Vepsäläinen*. Melentia *Vepsäläinen* mainitaan mm. vuonna 1680 Kajaanin markkinoille osallistuneiden karjalaiskauppiaiden joukossa (Kokkonen 2002: 371). Mahdollisesti tähän yhteyteen liittyy Paltamon naapurialueella eli Vienan Karjalan Akonlahdella tallennettu perimätieto, jonka mukaan yksi suvuista tuli kylään Vepsänmaalta (Engelberg 1912: 101).

Länsi-Vienassa asui myös *Hämäläini*-nimisiä sukuja, mm. Kontokin Akonlahdella ja Rimpirannalla (suku on Akonlahdelta), Vuokkiniemen Kivijärvellä sekä myös vuonna 1725 Pistojärven Hämeenkylässä. Suomessa sukunimi *Hämäläinen* luokitellaan savolaiseksi, koska sen päälevikkialue on Savo (Sukunimet 2000: 143). Toisaalta eräissä tapauksissa ”suomalainen” sukunimi ei sinänsä todista kantajansa suomalaisperäisyydestä. Tässä yhteydessä voidaan mm. mainita, että Oulunsuun talossa nimeltä Juurus No 5 asui *Polykarpus* (**Karppa*) *Juhonpoika Hämäläinen* (s. 1707–1716). Vuoden 1734 henkikirjassa (Pikkarainen nro 12) Polykarpusta on kutsuttu venäläispojaksi *Ryssgåssen Polycarpus* (Tositekirja 1734: 1285). Edellä olevan tiedon perusteella voidaan todeta, että vaikka sukunimi *Hämäläinen* viittaa Savoan (tai Suomeen), sukunimen kantajan etunimi ja kutsumanimi osoittavat selvästi, että kyseessä on karjalainen, jonka jälkeläiset saattoivat myöhemmin asettua asumaan Vienan Karjalaan (Kuzmin 2015: 167).

1630-luvulla Korelan kihlakunnan Lieksassa asuivat *Homa Timoskanpoika Ruotsalainen* ja *Simana Ruotsinen* sekä Viensuun kylässä *Teppana Everikinpoika Ruotsalainen* (Saloheimo 1954: 85, 89). Nämä henkilöt voivat olla sekä Ruotsin puolelta saapuneita karjalaisia että Käkisalmen läänissä ortodoksiseen kirkkoon liittyneitä entisiä Ruotsin alamaisia. On mahdollista, että Venäjän puolella vastaavia suvun nimiä tai kutsumanimiä kantaneet voivat esiintyä *Nemča*- tai *Nemčinov*-nimisinä, vrt. Vitsataipalen kylässä vuonna 1723 *Fedor Artemjev Nemtsinov* (sn. 1667) (KII 1723: 73 ob.) ja Rukajärven Ondajärvessä *Nemča* (ven. *Utkin*) -niminen suku. Viimeksi mainittu esimerkki kuuluu pikemmin liikanimipohjaisiin nimityksiin. Niiden takana on ven. *nemtsina*, *nemets*

merkityksessä '1. Ruotsista tullut; 2. Ruotsin alamainen; 3. saksalainen'.

Ammattiin tai tehtäviin viittaavat sukunimet

Karjalaisten sukunimistöissä on koko joukko sukunimiä, jotka viittaavat sukunimien kantajien esi-isien ammatteihin tai tehtäviin, vrt. *Pastuhov* (paimen) (Kostovuara), *Stol'arov* (puuseppä) (Ležol'a), *Ovčinnikov* (lampaannahan parkitsija) (Suopassalmi), *Mel'nikov* (mylläri) (Kuujärvi) jne. Näiden joukkoon kuuluu myös sukunimi *Kuznetsov* eli *Seppä(ni)/Seppy*, joka on levinnyt melko laajalle koko karjalankielisellä alueella: vrt. *Seppäni* (Kuorilakši, Puanajärvi, Rukajärvi), *Seppä/Seppy* (Ala-Sieksi, Tuuksi, Vuohjärvi, Yläleh, Kaskezniemi, Munjärvenlahti) sekä *Seppä* (ven. *Sepin*) Pyhäjärven Čärniemellä. Eräissä tapauksissa kun karjalankielinen sukunimi ei ole käänös eikä virallisen nimen vastine (vrt. Pistojarvellä: *Seppäni – Potapov*), on vaikea arvioida, onko kyseessä perinteinen suvun nimi vai tietyn asukkaan henkilökohtainen kutsumanimi. Joskus asiakirjoista löytyy kuitenkin vahvistus tietyn suvun alkuperäisen sukunimen olemassaolosta. Esimerkkinä tässä tapauksessa on taas Suomen puolen arkistotieto, jonka mukaan vuonna 1806 tullissa kävi pistojärveläisen Potapov-suvun kantaisä *Potap Dorofejev Seppänen* (OMA), ja tämä siis vahvistaa mm. perimätietoa, että Potapovien alkuperäinen suvun nimi oli juuri *Seppäni*.

Edellä mainittujen joukossa on myös sukunimi *Pappini* (vir. *Popov*). Asiakirjoista tiedetään, että eräiden *Pappisten* esi-isät olivat todellakin pappeja. Esim. Vienan Karjalan Puanajärven *Pappisten* esi-isä oli pappi Stepan Iljin, joka oli syntynyt noin vuonna 1633 (КППП 1678: 60 об.). Myös hänen isänsä Ilja oli pappi (Чернякова 2003). Täten suvun nykyinen karjalankielinen sukunimi oli käytössä todennäköisesti jo 1600-luvulla. Vastaava esimerkki löytyy myös eteläisestä Karjalasta. Vuoden 1782 henkikirjoituksen mukaan säämäjärveläiset Ignatij Panfilov (sn. 1745) ja Ivan Panfilov (sn. 1747) esiintyvät asiakirjassa lisänimellä ”deti *Popovy* (suom. papin lapset)”. Edellä mainittujen henkilöiden jälkeläiset olivat 1900-luvulla *Pappisia*, virallisesti *Popoveja*, vrt.

vuonna 1680 Säämäjärven kylässä mainittu kylänvanhin Ofonasij Gavrilo *Попов*, jonka isä Gavrila Grigorjev oli *pappi* (Сулова, Чернякова 2019: 204). Vaikka käytössä ei toistaiseksi ole asiakirjaa, joka todistaisi, että veljesten isä Panfil Ivanov (sn. 1720) olisi ollut edellä mainitun Gavrila-nimisen papin suoralinjainen jälkeläinen, voidaan kuitenkin olettaa, että Panfilin isä Ivan oli joko Ofonsin tai hänen veljensä Gavrila Gavrilovin poika.

Kellovuaran kylässä asui viime vuosisadalla *Kon'ovualani-* (ven. *Konovalov*) suku, jonka esi-isä *Mihail Jeremejev Kielöväini* muutti sinne veljensä kanssa Vuokkiniemen kunnan Ponkalahdelta 1810-luvulla. Miihkali oli kuohari ja kotieläinten lääkitsijä (karj. *kon'ovuala*, ven. *konoval*) (Niemi 1921: 1140) ja tästä syystä Kellovuaran *Kielöväisten* virallinen sukunimi on nykyään *Konovalov*. Mihailin veli Petri Jeremejev ei ilmeisesti toiminut kuoharina ja hänen jälkeläisensä ovat nykyään *Malan'jin*-nimisiä, koska Petrin talossa asui molempien poikien leskiäiti nimeltä *Malanja* (asiak. *Melanja Jemeljanova*) (PC 1795: 332). Mainitsen tässä yhteydessä, että veljeksillä oli myös lisänimi *Rokkani* (vrt. *Rokkani-Miihkali* ja *Rokkani-Petri*), mutta tämä samoin kuin alkuperäinen suvun nimi ei ole säilynyt suvussa syystä tai toisesta. Viimeksi mainittu tieto kertoo mm. siitä, että eräillä perheillä saattoi samanaikaisesti olla useampikin kutsumanimi kyläyhteisössä (edellisen Miihkalin tapauksessa *Kielöväini – Rokkani – Kon'ovuala*). Useimmissa tapauksissa ei ole mitenkään mahdollista saada selville, kumpi käytössä olevista nimityksistä vakiintui virallisena sukunimenä.

Sukunimistö on karjalaisten kulttuurin ja historian tärkeä lähdeaineisto. Karjalankielisen sukunimen huomattava ominaisuus on mm. se, että niissä on säilynyt informaatiota väestön kansanomaisista etunimimuodoista, jotka olivat käytössä 1500- ja 1800-luvulla. Venäjän Karjalasta ei ole säilynyt 1500–1800-luvuilta sellaisia venäjänkielisiä asiakirjalähteitä, joissa etunimet olisivat esiintyneet karjalankielisinä. Suurin osa sukunimiin vakiintuneista etunimistä on laajalle levinneitä kristillisten nimien hypokorismeja ja monet niistä ovat käytössä nykyäänkin. Niiden joukossa on eräitä harvinaisiakin nimiä. Täten karjalankielinen sukunimistö on tärkeä nimien kansanomaisien muotojen lähde.

Taulukko 5: kristillisiin nimiin pohjautuvia suvun nimiä

henkilö	sukunimi / suvun nimi	kristillinen nimi
Tifonko Ivanov (sn. 1582)	Тихонов / <i>Tiĥvanaini</i> ¹⁶ (Uhtua)	Tiĥvana
Nikita Kozmin syn Kornilinyh (sn. 1633)	Корнилов / <i>Kornilaini</i> (Suolapohja)	Kornila
Gorkoi lopin (= lappalainen) (main. 1620)	Коркоев / <i>Korkkoni</i> (Vuonnini)	Korkko
Taras Ivanov (sn. 1700)	Тарасов / <i>Taraskoni</i> (Kiisjoki)	Tarasko
Nikifor Kalinin (sn. 1731)	Каллиев / <i>Kal'o(ni)</i> (Pirttilakši)	Kal'o
Filipp Pankratjev (sn. 1751)	Панкратьев / <i>Pankkoni</i> (Uškela)	Pankko
Alimpj Gavrilov (s. 1797)	Алмпиев / <i>Alipeini</i> (Kiimasjärvi)	Alipei
Memont (Memnon) Konstantinov (s. 1799)	Мемнонов / <i>Memone</i> (Juakkola)	Memo
Sofon Semjonov (s.1844)	Герасимов / <i>Sehvoni</i> (Kol'ola)	Sehvo
Ivan Filippov (sn. 1648)	Липкин / <i>Lipponi</i> (Vuokkiniemi)	Lippo
Pjotr Kononov (sn. 1648)	Кононов / <i>Kananaini</i> (Tunkutjärvi)	Kanana
Foka Markov (sn. 1730)	Фоклин / <i>Hokkini</i> (Suopašalmi)	Hokki
Pantelei Karpov (s. 1832)	Реттнев / <i>Pentta(ni)</i> (Tollonjoki)	Pentta
Andrei Pavlov (s. 1838)	Ремшувев / <i>Ončëi(ni)</i> (Vuokkiniemi)	Ončëi
Ignat Ivanov (s. 1840)	Кириллов / <i>Ikkani</i> (Kuutölä)	Iikka
Trofim Vasiljev (s. 1824)	Липкин / <i>Tröppi</i> (Vuokkiniemi)	Tröppi
Agei Vlasov (sn. 1729)	Аг(т)еев / <i>Ahoni</i> (Vuonninen)	Aho

Venäläisiin esikristillisiin nimiin pohjautuvat sukunimet

Edellä mainittu seikka koskee myöskin aikakautta, jolloin karjalaisten nimisysteemissä oli käytössä venäläisiä esikristillisiä etunimiä. Täten karjalankielinen sukunimistö on paikannimistön ohella tärkeä lähde, josta voidaan ammentaa tietoja 1600-luvun loppuun saakka käytössä olleista venäläisten esikristillisten etunimien karjalankielisistä asuista, vrt. vuonna 1707 Sellinkylässä mainittu Nester *Gul'ajev* (← isä *Gul'ai* syntynyt todennäköisesti noin 1600-luvun viimeisellä neljänneksellä) (КП 1707: 531). Voidaan olettaa, että karjalankielisessä ympäristössä hän saattoi olla *Gul'l'u*-niminen, johon viittanee Sellin kylän pellon nimi *Gul'l'unpeldo* (HTK).

Taulukko 6: esikristillisiin nimiin pohjautuvia suvun nimiä

henkilö	sukunimi / suvun nimi	esikristillinen nimi
Butorko Mikitin (main. 1650) (Pyhäniemi) (ОВИ)	Буторин / <i>B(o)utoraine</i> (Pyhäniemi)	B(o)utora / Бутора
Nečai ko Pervušin (main. 1628) (Rebol'a) (Якубов 1897: 285)	Нечаев / <i>Nečëini</i> (Rebol'a)	Nečëi / Нечай
Vasilij Arhipov syn Pjatoi (main. 1723) (Valasjoki) (КП 1723: 37)	Пяттоев / <i>Piättöni</i> (Valasjoki)	Piättö / Пяттой
Huádarj Drusinainen (main. Suomessa v. 1698) (Vienan Kemi) (Kokkonen 2002: 272)	Дружинин / <i>*Drušinaini</i> (Vienan Kemi)	Drušina / Дружина ¹⁶
Ivaška Budilov (1637) (ИК II: 264) = Iivana Putilainen (1660) (Kokkonen 2002: 126)	<i>*Budilaine / Putilainen</i> (Ylivieki, Lieksa)	Budila / Бутило Putila / Путила
Matvei Aleksejev Kraskov (1763) (Päijärven pogosta) (РСИП 1763: 61)	Красков / <i>Raskoni</i> (Laitasalmi) (kylä sijaitsi Päijärven rannalla)	Rasko / Краско
Gul'aiko Leontijev (Pölkkylä) (PC 1678: 41)	Гуляев / <i>Gul'ane</i> (Pölkkylä)	Gul'a / Гуляй

Saamelaisiin esikristillisiin nimiin pohjautuvat sukunimet

Tässä yhteydessä on mainittava, että Vienan Karjalan pohjoisosissa asui vielä 1700-luvun lopussa saamelaisväestöä. Suurin osa alueen paikallisista saamelaisista assimiloitui kaksikielisyyden kautta karjalaiseen väestöön ja menetti sekä kielensä että etnisen identiteettinsä. Tämä vuorostaan loi edellytykset saamelaisen nimerrostuman säilymiselle sukunimistöissä.

Taulukko 7: saamelaisten omaperäisiin nimiin pohjautuvia suvun nimiä

henkilö	sukunimi / suvun nimi	nimi
1610/11: saamelainen Hanko Jungin syn (Tumčareka) (Харузин 1890: 462)	Junka (ven. Юнгин) (Тумча)	Junka
1745: saamelainen Jakov Fjodorov Zaikov ¹⁶ (Päijärven pogosta eli siida) (РСІІІ 1745: 34)	*Saija (ven. Зайков) (Ruva)	*Saija
1610/11: Ageiko ¹⁷ Päivijev syn (Orjezerskij pogosta eli siida) (Харузин 1890: 462) 1745: saamelainen Semjon Ivanov Agejev (Päijärven po- gosta) (РСІІІ 1745: 32 ob.)	*Aikio (ven. Агеев) (Ruva)	*Aikio

¹⁶ vrt. naapurialueella Suomen Kuolajärvellä saamelainen suku *Saija* eli *Saijets* (saam. **Tsai'ja*) (Itkonen 1942: 11).

¹⁷ vrt. naapurialueella Suomen Kuolajärvellä saamelainen suku *Aikia*; Murmannin rannalla Muotkassa saamelainen suku *Aigiev* (saam. **Ai'gej*) (Itkonen 1942: 3); vuonna 1620 saamelainen *Agika* Igalov (Kitkajärvi) (Kuzmin 2013: 98);

Lopuksi

Lopuksi voidaan lyhyesti mainita, että joskus morsiamen taloon muuttanut kotivävy otti käyttöön vaimonsa sukunimen. Esimerkiksi sopii vuonna 1837 Vuonnisesta Čenaan muuttaneen Agei Osipov *Agojevin* (karj. *Ahoni*) tapaus (PCBB 1850: 27 ob.), koska hänen jälkeläisensä ovat myöhemmässä vaiheessa *Mäkeläjev*-nimiä (karj. *Mäkäläini*). Alkuperäinen sukunimi saattoi muuttua miehellä siksikin, että hän oli ollut lapsuudessaan ottolapsena äidin uuden aviomiehen perheessä. Esimerkiksi Kivijärveltä Munnankilahdelle leskiäitinsä kanssa muuttanut Stepan Ivanov *Ležojev* (karj. *Lesoni*) oli 1800-luvun lopussa Kornil Dobryninin adoptoitu. 1900-luvulla Stepan esiintyi jo nimellä Stepan Kornilov *Dobrynin* (karj. *Teppo Hyvöni*) (Sampo).

Sukunimistöllä on näin ollen kiistaton kulttuurihistoriallinen arvo, mutta samalla uhanalaiset karjalankieliset sukunimet ovat edelleenkin puutteellisesti kerättyjä ja vain vähän tutkittuja. Tämä artikkeli¹⁸ on kirjoittajan ensimmäinen askel kohti nopeasti katoavan karjalaisen sukunimisysteemin tutkimista. Luvassa on antoisa matka karjalaisen ja laajemminkin itämerensuomalaisen esikristillisen ja kristillisen kulttuurin historian eri vaiheisiin ja piirteisiin.

Lyhenteet

karj. - karjalan kieli
nyk. - nykyinen
ob. - arkistosivun kääntöpuoli
s. - syntynyt
sn. - syntynyt noin
ven. – venäjän kieli
vir. - virallisesti

¹⁸ Karjalainen henkilönnimistö kieli- ja kulttuurikontaktien heijastamana // Fundamental'nye i prikladnye aspekty issledovanija pribaltijsko-finskih jazikov Karelii i sopredel'nyh oblastei 121070700122-5.

Kirjallisuus ja lähteet

- Engelberg, Rafael 1912:** *Kansantietoja Pohjois- ja Itä-Suomesta ja Venäjän Karjalasta*. Helsinki: Suomalaisen kansan kirjapaino.
- Karlova, Olga 2016:** *Omaperäisten henkilönnimien säilyminen lisänimissä ja sukunimissä (Savo, Karjala ja Vepsä). Läänemeresoomlaste nimed. Publications of Võro Institute 30, 139-164.*
- Kokkonen, Jukka 2002:** *Rajaseutu liikkeessä. Kainuun ja Pieli-sen Karjalan asukkaiden kontaktit Venäjän Karjalaan kreivin ajasta sarkasotaan (1650–1712)*. Helsinki: Bibliotheca Historica.
- Kuzmin, Denis 2013:** Saamelainen asutus Karjalassa – *Suomalais-Ugrilaisen Seuran Aikakauskirja 94, 69–123.*
- Kuzmin, Denis 2014:** Vienan Karjalan Haikol’an kylän historia: perimätiedot ja historiallinen todellisuus – *Oulun sukututkija. № 1, 14–24.*
- Kuzmin, Denis 2015:** Vienan Karjalan asutus perimätiedon ja sukunimiaineiston valossa – *Suomalais-Ugrilaisen Seuran Aikakauskirja 95, 145-199.*
- NA – Nimiarkisto. Kotus. Helsinki.
- Niemi, A. R. 1921:** *Vienan läänin runonlaulajat ja tietäjät*. Helsinki: SKS.
- OMA – Kuusamon rajatullikamarin asiakirjoja (1767-1820) – Kuusamon rajatullikamarin arkisto. Oulun Maakunta-arkisto. Klh: 2.
- Paajaste, Kai 2006:** *Tupenkolahuttajien mailla. Vuokkiniemi esihistoriasta toiseen maailmansotaan*. Toim. Kai Paajaste. Jyväskylä: Gummeruksen Kirjapaino Oy.
- Pääkkönen, L. W. 1898:** *Kesämatkoja Venäjän Karjalassa sekä hajanaisia kuvauksia Karjalan kansan nykyisyydestä ja entisyydestä. Suomen Muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja 18*. Helsinki: Helsingin Sentraalikirjapaino.
- Patronen, Outi 2017:** *Rajakarjalaisen sukunimistön kehittyminen osana Suomen karjalankielisen ortodoksivähemmistön suomalaistumista 1818–1925*. Väitöskirja. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/224298> (01.03. 2021)

- Pirinen, Kauko 1982:** *Savon historia II:1. Rajamaakunta asutusliikkeen aikakautena 1534-1617*. Pieksämäki: Sisälähetysseuran kirjapaino Raamattutalo.
- Pöllä, Matti 1995:** *Vienan Karjalan etnisen koostumuksen muutokset 1600-1800-luvulla*. SKST 635. Helsinki.
- Saloheimo, V. A., Kilpeläinen, A.S, Hintikka, A. L 1954:** *Pielisjärven historia I*. Kuopio.
- Sampo** – Sampo-tietokanta // Dobrinin / Hyvönen. Karjalan Siivistysseura <http://www.karjalansivistysseura.fi/sampo/sites/default/files/dokumentit/Dobrinin%201.pdf> (03.03.2021)
- Sukunimet 2000** – Mikkonen, Pirjo, Paikkala, Sirkka: *Sukunimet*. Helsinki.
- Tositekirja 1734** – Tositekirja 1734 (9311), Pohjanmaan läänin tilejä. Kansallisarkisto. (<http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=10668661>). Pohjanmaan lt, tk 1734: 1285, 9311 (18.02.2021).
- Tuomiokirjat 1837** – Kihlakunnanoikeuksien renovoidut tuomiokirjat. Varsinaisten asioiden pöytäkirjat 1837-1837 // Kansallisarkisto, KO a:31 <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=79678794> (04.03.2021).
- Virtaranta, Pertti 1978:** *Vienan kyliä kiertämässä*. Vammala: Vammalan Kirjapaino OY.
- Virtaranta, Pertti Virtaranta, Helmi 1986:** *Kauas läksi karjalainen. Matkamuistelmia tverinkarjalaisista kylistä*. Porvoo: Werner Söderström osakeyhtiö.
- ГВНП – Грамоты Великого Новгорода и Пскова**. Москва-Ленинград: Издательство Академии наук СССР. 1949.
- Жуков, А. Ю. 2016:** Вотчинная Шуерецкая волость в северную войну 1700–1721 гг.: обзор документов – *Альманах североамериканских и балтийских исследований*. Выпуск 1, 2016 <https://nbsr.petsu.ru/journal/article.php?id=484&fbclid=IwAR2bbg9suDIb9psXMKN-ApZ6zM6dK5NPxUfaVXegjBv5Y7NIYsNruQhufk> (03.03.2021)
- Иванов, В. И. 2007:** *Монастыри и монастырские крестьяне Поморья в XVI-XVII веках. Механизм становления крепостного права*. Санкт-Петербург: Издательство «Олега Абышко».

- Иванов, В. И. 1999:** Отказная книга Шуерецкой волости 1614 года – *Проблемы археографии и источниковедения отечественной истории*. Вологда, 205-213.
- ИК I** – *История Карелии XVI–XVII вв. в документах*. Т. 1. Науч. ред. А. И. Копанев, А. Г. Маньков. Петрозаводск-Йоенсуу, 1987.
- ИК II** – *История Карелии XVI–XVII вв. в документах II*. Университет Йоенсуу-Карельский научно-исследовательский институт. Петрозаводск-Йоенсуу, 1991.
- История Карелии 1948** – *Карелия в XVII веке. Сборник документов*. Государственное издательство Карело-финской ССР. Петрозаводск.
- Копанев, А.И. 1966:** Оценная книга Кемской волости с волостками 30-х годов XVII в. – *Материалы и сообщения по фондам Отдела рукописной и редкой книги Библиотеки Академии наук СССР*. Москва-Ленинград, 186-198.
- КП 1707** – 707-го году. Книга переписная Олонецкого уезда переписи Алексея Федоровича Головина да Андрона Васильевича Апрелева за их руками – РГАДА, ф. 1209. оп. 1. д. 8579.
- КП 1723** – Книга переписная приписных к Олонецким Петровским заводам Сумского острогу и Кемского городка с присутственными к ним волостями. 1723 год – РГАДА, ф. 1201, оп. 2, ед. хр. 1424.
- КППП 1678** – Переписная книга Панозерского погоста. Книга переписная семи Лопских погостов Олонецкого уезда стольника Ивана Александровича и Ивана Никифоровича Аничковых и подьячего Ивана Венюкова 1678 года – РГАДА, ф. 1209, оп. 1, д. 8573.
- КППП 1707** – Переписная книга Панозерского погоста «707-го году. Книга переписная Алексея Федоровича Головина да Андрона Васильевича Апрелева за их руками». 1707 год. – РГАДА, ф. 1209, оп. 1, д. 8579.
- МПИК** – *Материалы по истории Карелии XII-XVI вв.* Петрозаводск, 1941.
- НТК** – Научная топонимическая картотека Карелии и сопредельных областей (Институту языка, литературы и истории, Петрозаводск).

- ОВИ** – Дело по челобитной Лопских погостов Святнаволоцкой волости Буторы Никитина // Олонецкая воеводская изба. Дело № 66_3. http://illmik.petrso.ru/Arhive/Izba/izba1/Izba1_03/D66/Pages/1_066_3.html#1 (27.02.2021)
- ОИК** – *Очерки истории Карелии*. Том 1. Петрозаводск: Государственное издательство Карельской АССР, 1957.
- ПКРП 1678** – Переписная книга Ребольского погоста Переписная книга Кольского уезда корельских Ребольских волостей стрелецкого головы Кольского острога Ивана Власова сына Старцова 1678 года – РГАДА, ф. 1209. оп. 1. д. 15056.
- ПРКСМ** – Приходно-расходные книги Соловецкого монастыря 1571–1600 гг. Составитель Е.В. Французова. Москва-Санкт Петербург: Альянс-Архео, 2013.
- РС 1678** – Книга переписная семи Лопских погостов Олонецкого уезда стольника Иванова Александровича и Ивана Никифоровича Аничковых и подъячего Ивана Вениюкова 1678 года. Паданский погост. Подленник – РГАДА, ф. 1209, оп. 1, д. 8573. Л. 11-110 об.
- РС 1745** – Ревизская сказка Олонецкого уезда 1745 года. Панозерский погост – РГАДА, ф. 350, оп. 2, ед. хр. 2376.
- РС 1762** – Сказки о государственных черносошных Панозерского погоста Олонецкого уезда – РГАДА, ф. 350, оп. 2, ед. хр. 2407.
- РС 1782** – Ревизская сказка Повенецкого уезда 1782 года. Панозерский погост – НАРК, ф. 4, оп. 18, д. 8/57.
- РС 1795** – Ревизская сказка 1795 года Кемского и Повенецкого уездов (экономические и государственные крестьяне). Панозерский погост – ГААО, ф. 51, оп. 11, т. 2, д. 2710.
- РС 1811** – Ревизская сказка 1811 года Шиженской волости – НАРК, ф.4, оп.46, д.10/114.
- РСВВ 1811** – Ревизская сказка 1811 года Архангельской губернии Кемского уезда Вокнаволоцкой волости – НАРК, ф.4, оп.19, д.5/38а.
- РСВВ 1850** – Ревизская сказка 1850 года Архангельской губернии Кемского уезда Вокнаволоцкой волости – НАРК, ф. 4, о. 19, д. 25/205

- РСШ 1745** – Книга переписная мужеска полу душ Архангелогородской губернии и провинции города Колы и Кольского уезда. Пяозерский погост. 1745 г. – РГАДА, ф. 350, оп. 2, д. 1478.
- РСШ 1763** – 3-я ревизия Кольского уезда. Пяозерский погост. 1763 г. – РГАДА, ф. 350, оп. 2, д. 1479.
- РСШВ 1811** – Ревизская сказка 1811 года государственных и экономических крестьян Кемской округи Шуерецкой волости – НАРК, ф.4, оп.46, д.10/114.
- РСШВ 1850** – Ревизская сказка 1850 года государственных крестьян Архангельской губернии Кемского уезда Шуерецкого сельского общества – НАРК, ф.4, оп.19, д. 25/206.
- РСШВ 1858** – Ревизская сказка 1858 года государственных крестьян Архангельской губернии Кемского уезда Шуерецкого сельского общества – НАРК, ф. 4, оп. 19, д. 42/328.
- Селин, А. А. 2003:** Судьбы новгородских своеземцев в XVI-XVII вв.: заметки по истории судеб потомков землевладельцев республиканского периода – *Новгородский исторический сборник*. Вып. 9 (19), 316-338.
- Суслова, Е.Д., Чернякова, И.А. 2019:** *Церковь и крестьянское сообщество в Карелии раннего Нового времени. Документы и материалы*. Научное электронное издание. <http://carelica.petrus.ru/mediateka/pdf/Prihody/02.pdf> (15.03.2021).
- Харузин, Н. 1890:** *Русские лопари. Очерки прошлого и современного*. Москва: Товарищество скоропечатни А.А. Левенсон.
- Чернякова, И.А. 1998:** *Карелия на переломе эпох. Очерки социальной и аграрной истории XVII века*. Петрозаводск: Издательство ПетрГУ.
- Чернякова, И. А. 2003:** Генеологическая схема: «Род попа Степана Ильина в Панозере (XVII-XIX вв.)» – *Панозеро: сердце Беломорской Карелии*. Петрозаводск: Издательство ПетрГУ.
- Якубов, К. И. 1897:** *Россия и Швеция в первой половине XVII века. Сборник материалов, извлеченных из Московского главного архива Министерства иностранных дел и*

Шведского государственного архива и касающихся истории взаимных отношений России и Швеции в 1616–1651 г.
Москва: Университетская типография.

Denis Kuzmin: Kařalaisi priinimeq

Kirotusõn lahastas Kařala priinimmi sündumist ja täämbäst päivä. Priinimeq ommaq kařala aoluu ja kultuuri tähtsä läteq. Parhillanõ kařala priinimekõrd om aastagasato vannudsõ arõngu tulõmus. Kařala priinimeq ommaq uma periolõmisõ poolõst küländ kiriväq. Naaq ommaq peri kařalaisi muistitsõst, inne ristiuskõ aost vai saami vai vinne nimist, edimäidsist ristiuso nimist, kutsmisnimist, kotusõnimist, tüüallo nimist ja rahvarühmi nimist (rahvanimist). Priinimil om uma kimmäs kultuurilinõ ja aoluulinõ väärtis, a samal aol olõ-õi ohostõdu kařala keele priinimeq iks viil kõrraligult kokko kořaduq ega läbi uuriduq. Seo artikli omgi kirotaja edimäne samm kařala keele kibõhöhe kaoja priinimekõrra uurimisõs.

Tähüssõnaq: priinimeq, edenimeq, kařala keele nimekõrd, kařala kiil

Märksõnad: perekonnanimed, eesnimed, karjala keele nimesüsteem, karjala keel

Denis Kuzmin: Karelians' surnames

The article focuses on the analysis of the origin of family names and present-day surnames in the Karelian language. Surnames is an important source of Karelians' history and culture. The current Karelian surname system is the result of a centuries-old process. The origins of Karelian surnames are quite diverse. They are based on e.g. pre-Christian personal names of Karelians, pre-Christian names of Sámi and Russian origins, first names of Christian origin, nicknames, place names, occupational names and names of ethnic groups (ethnonyms). Thus, surnames have an

indisputable cultural-historical value, but at the same time, the “endangered” Karelian surnames are still incompletely collected and little researched. This article is the author’s first step towards studying the rapidly disappearing Karelian surname system.

Keywords: surnames, first names, Karelian naming system, Karelian language

Denis Kuzmin
Helsingin yliopisto,
Karjalan tiedekeskus
00014 Helsingin yliopisto
kusmiccu@hotmail.com

Võro Instituudi toimõnduisist om innemb ilmunuq:

Nr 1 Õdagumeresoomõ lõunapiir.

Toimõndanuq Karl Pajusalu ja Jüvä Sullõv. Võro, 1997.

Nr 2 Ku kavvas Setomaalõ seto rahvast jakkus.

Toimõndanuq Külli Eichenbaum. Võro, 1998.

Nr 3 Lõunaeeesti keelest ja kiräkeelest.

Toimõndanuq Nele Reimann ja Tõnu Tender. Võro, 1998.

Nr 4 Õdagumeresoomõ väikuq keeleq.

Toimõndanuq Jüvä Sullõv ja Karl Pajusalu. Võro, 1998.

Nr 5 Tiidüs ja tödõ. Märgütiisi.

Toimõndanuq Enn Kasak ja Jaan Kangilaski. Võro, 1998.

Nr 6 Õdagumeresoomõ veeremaaq.

Toimõndanuq Karl Pajusalu ja Tõnu Tender. Võro, 1999.

Nr 7 Võro kirändüse luumine.

Toimõndanuq Kauksi Ülle ja Nele Reimann. Võro, 2000.

Nr 8 A kiilt rahvas kynõlös.

Toimõndanuq Kadri Koreinik ja Jan Rahman. Võro, 2000.

Nr 9 Tiijuh□ABC kiräoppusõ manoaq.

Nele Reimann. Võro, 2000.

Nr 10 Õdagumeresoomõ piirisüämeq.

Toimõndanuq Karl Pajusalu ja Jüvä Sullõv. Võro, 2000.

Nr 11 Õdagumeresoomõ ütistüseq.

Toimõndanuq Karl Pajusalu ja Jan Rahman. Võro, 2001.

Nr 12 Võro-eeesti synaraamat.

Kokko pandnuq Jüvä Sullõv. Tarto-Võro, 2002.

Nr 13 Võromaa kotussõnimmist.

Mariko Faster ja Evar Saar, toimõndanuq Peeter Päll. Võro, 2002.

Nr 14 Väikeisi kiili kokkoputmisõq.

Toimõndanuq Karl Pajusalu ja Jan Rahman. Võro, 2002.

Nr 15 Õdagumeresoomõ hummogupii□

Toimõndanuq Karl Pajusalu ja Jan Rahman. Võro, 2003.

Nr 16 Kii□ja hindätiidmine.

Toimõndanuq Karl Pajusalu ja Jan Rahman. Võro, 2004.

Nr 17 Piirikultuuriq ja -keeleg.

Toimõndanuq Karl Pajusalu ja Jan Rahman. Võro, 2005.

- Nr 18 Mitmõkeelisüs ja keelevaihtus õdagumeresoomõ maiõ pääl.**
Toimõndanuq Helen Koks ja Jan Rahman. Võro, 2006.
- Nr 19 Seto sõnastik.**
Julius Mägiste, toimõndanuq Mariko Faster. Võro, 2007.
- Nr 20 Õdagumeresoomõ kodo.**
Toimõndanuq Helen Koks ja Jan Rahman. Võro, 2007.
- Nr 21 Kuis eläs mulgi, saarõ ja võro kiil?**
Küllli Eichenbaum ja Kadri Koreinik. Võro, 2008.
- Nr 22 Koolitus ku keele ja kultuuri umamoodu hoitja.**
Toimõndanuq Jüvä Sullõv. Võro, 2008.
- Nr 23 Kirändüs/kiil veidembüsen.**
Toimõndanuq Jüvä Sullõv. Võro, 2009.
- Nr 24 Väikuq keeleq mitmõkeelitsen ütiskunnan.**
Toimõndanuq Jüvä Sullõv. Võro, 2010.
- Nr 25 Ruum, kotus ja kotussõnimeq.**
Toimõndanuq Jüvä Sullõv. Võro, 2011.
- Nr 26 Õdagumeresoomõ piiriq.**
Toimõndanuq Jüvä Sullõv. Võro, 2012.
- Nr 27 Kiili rikkus ja elojoud.**
Toimõndanuq Jüvä Sullõv. Võro, 2013.
- Nr 28 Õdagumeresoomõ keeleq kaartõ pääl.**
Toimõndanuq Jüvä Sullõv. Võro, 2014.
- Nr 29 Aig õdagumeresoomõ keelin.**
Toimõndanuq Jüvä Sullõv. Võro, 2015.
- Nr 30 Õdagumeresuumlaisi nimeq.**
Toimõndanuq Jüvä Sullõv. Võro, 2016.
- Nr 31 20 õdagumeresoomõ konvõrentsi Võrol.**
Toimõndanuq Jüvä Sullõv. Võro, 2017.
- Nr 32 Vabahusõ mõistõq Hummogu-Euruupa kirändüisin.**
Toim Szilárd Tibor Tóth, Roza Kirillova ja Jüvä Sullõv, Võro, 2018.
- Nr 33 Valitsõmisjaotusõst keeleaoluuni.**
Toimõndanuq Jüvä Sullõv. Võro, 2018.
- Nr 34 Sõnavara- ja kirändüsküsümüisi võro ja kařala keelemailt.**
Toimõndanuq Jüvä Sullõv. Võro, 2019.
- Nr 35 Mõtsavelist vadälaisini.**
Toimõndanuq Jüvä Sullõv. Võro, 2020.